

UÇANSU ÇAĞLAYANLARI (Gebiz – ANTALYA)
Uçansu Waterfalls (Gebiz – Antalya)

Yrd. Doç. Dr. Yıldırım ATAYETER*
Mehmet Hakan ÇİLOĞLU**
Ahmet Hamdi BÜYÜKKAL**

ÖZET

Türkiye yer şekilleri bakımından çağlayan oluşumuna çok elverişlidir. Ülkemiz topografyasının oldukça fazla engebeli olması da ülkemizde çok sayıda çağlayanın oluşmasında önemli rol oynamıştır. Ancak ülkemizde oluşmuş çağlayanların pek çoğu sadece yöre halkı tarafından bilinmekte olup ülkemiz genelinde fazlaca bilinmemektedir.

Çağlayan veya şelaleler önemli turistik potansiyel doğal kaynaklar arasında yer alırlar. Çağlayanlar jeolojik ve jeomorfolojik doğal oluşumları ile ilginç birer doğa harikası olarak dikkati çekerler. Bu gün ülkemizde oluşmuş çağlayanlar yeterli ve uygun alt yapı yatırımları yapıp tanıtılmaları kaydıyla önemli birer turistik çekim merkezi olabilirler.

Ülkemizin az bilinen çağlayanlarından birisi olan Uçansu Çağlayanları Antalya il merkezinin 57 km kuzeydoğusunda yer alır. Uçansu çağlayanları, Türkiye'nin bilinen en yüksek çağlayanlarındanıdır.

Uçansu Çağlayanı'nın, Özlü Köyü güneyinden, Aksu Çayı'nın denize döküldüğü noktadan kuş uçuşu uzaklığı 38 km, deniz seviyesinden yüksekliği 400 m civarındadır. Çağlayanların etrafındaki eski kent kalıntıları ve doğal güzellikler buradaki turistik potansiyeli zenginleştirmektedir.

Henüz yeterince tanıtılmadığını düşündüğümüz çağlayanların bu çalışma ile tanıtımı yapılarak "turizm başkenti" olarak nitelenen Antalya iline ve dolayısıyla ülke ekonomisine yeni bir zenginliğin kazandırılmasına katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

Batı Toroslar üzerinde oluşum bakımından genel anlamda tekto-karstik bir sürecin eseri olarak meydana gelen bu çağlayanlar, doğayı tahrip etmeden gerekli turizm alt yapısı hazırlanarak hizmete sokulmalı, çevresindeki diğer zenginliklerle birlikte, mutlaka daha fazla değerlendirilmelerinin yolları aranmalıdır.

* MAE Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, atayeter@mehmetakif.edu.tr

** Coğrafya Öğretmeni

*** Adem Tolunay Fen Lisesi Coğrafya Öğretmeni Burdur-Bucak, e-mail, buykkal15@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Uçansu, Gebiz, Serik, Çağlayan.

Türkiye is very convenient for waterfall. As a result of its land to be rough, our country is quite rich with its waterfalls. But most of these are known only by the local people and aren't known much among the country.

Uçansu Waterfalls, less known among Türkiye, are located on 57 km northeast of Antalya. The ancient city ruins and natural beauties have been making the touristic potential rich. Uçansu Waterfalls one of the highest waterfalls throughout the country. Uçansu Waterfalls are 38 km for from the point where Aksu River falls in to sea on the South of village Özlü and re 400 m altitude.

By introducing the inadequately known waterfalls with this work, Antalya determined to be the "tourism capital city" and because of this to country economy one more wealth. These waterfalls came about essentially productions of tecto-carstic duration respect the formation on Western Taurus, without ruining the nature, necessary infra-structure to be prepared should be put in service, together with ancient cities around them, should absolutely be evaluated.

Key Words: Uçansu, Gebiz, Serik, Waterfall.

1 – GİRİŞ

Türkiye, ılıman kuşakta bulunması, ortalama yükseltisinin ve topografik engebeliğinin fazla olması, bitki türü zenginliği gibi pek çok unsurlarıyla farklı nitelikte yer şekillerin oluşumuna çeşitliliği ve coğrafi şartları açısından oldukça şanslı uygundur.

Jeolojik, jeomorfolojik, iklimatik, hidrografik ve diğer şartlar dikkate alındığında ülkemizde oluşmuş bulunan çağlayanların neden ve hangi şartlarla meydana geldiği daha net bir şekilde anlaşılmaktadır. Ülkemizin fiziki coğrafya özellikleri, yukarıda da kısaca sözü edilen şartlar nedeniyle çağlayanların oluşmasına uygundur.

Bu çalışmada ortaya konulmaya çalışılan Uçansu Çağlayanları, bilinen en yüksek çağlayanlarımızdan bir tanesi olması açısından oldukça ilgi çekici görünmektedir. Örneğin; Dünyadaki önemli çağlayanlardan Uganda- Victoria : 100 m, A.B.D. – Niagara: 55 m., Finlandiya- İmatra: 25 m. Ülkemizdeki önemli çağlayanlardan, Tortum: 48 m, Kurşunlu : 18 m., Düden : 20m., Manavgat : 4 m. araştırmamıza konu olan Yukarı

Uçan Çağlayanı 70 m. ve Aşağı Uçan Çağlayanı da 51.5 m. yükseklikten düşmektedir.

Bu çalışma ile; güzel ve ilginç bir doğa harikasının sadece bir potansiyel olarak kalmaması, coğrafi özellikleri ile de tanıtılarak ilgili insanlar tarafından bilinmesi ve böylece değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Coğrafi sınırları itibariyle Antalya Orman Bölge Müdürlüğü'ne ait bir alanda yer alan çağlayanlar bazı basılı ve görsel medya organları ile internet ortamında tanıtılmıştır. Bu güne kadar Antalya, daha çok denizi, kumu, ormanı, güneşi ve cömertliği sayesinde tarihin en parlak devirlerini yaşamış ve bu yaşantıların kalıntılarını günümüze kadar taşımıştır.

Bu saha fiziki ve beşeri coğrafyanın birçok unsurunu bir arada bulundurması açısından oldukça zengin bir alandır. Örneğin: Kozan Köyü Uçan mahallesinden Bodrum Kaya'nın tepesine kadar devam eden taş merdivenlerle bu tepenin üzerindeki Roma dönemine ait Pednelissos kent harabeleri bunlardan biridir.

Uçansu Çağlayanlarının bulunduğu yerde hiç bir konaklama tesisi yoktur. Şu anda Aşağı Uçansu Çağlayanı'nda özel bir işletme için ait lokanta ve kafeterya hizmeti veren ahşaptan yapılmış bir tesis bulunmaktadır (Fotoğraf-1). Uçansu çağlayanları ve çevresi tabiat parkı olma özelliği açısından daha detaylı araştırılmalıdır. Zira bu şekilde yapıldığı takdir de bu sahanın daha yoğun bir şekilde turizmin hizmetine sunulması mümkün olabilecektir.

Akçapınar köyünden sonra alternatif yol güzergâhı tespit edilmiş olup çalışmalar devam etmektedir. Kozan köyünden de çağlayanlara ulaşım sağlanırsa gelen ziyaretçilerin Bodrum kayadaki tarihi kalıntılar da görmeleri sağlanabilir. Saha, mutlak surette altyapı hizmetlerinin tamamlanmasından sonra turizme açılmalıdır. Aksi takdir de yeterli hizmetler ve koruyucu önlemler alınmadan sahanın turizme açılması, doğal ve beşeri özelliklerin tahribi anlamına gelecektir.

Türkiye'nin yeni turizm politikası, turizmi sahillerden iç kısımlara kaydırmayı hedeflemektedir. Uçansu Çağlayanları, hem bu yeni hedefe uygun hem de yeni bir turistik alan olma özellikleri ile dikkat çekicidir. Bu alan mutlaka doğa turizmi içerisinde değerlendirilmelidir. Uçansu Çağlayanlarının eşsiz doğal ve tarihi zenginliklerini en iyi şekilde

koruyarak değerlendirmek bizim görevimiz olmalıdır.

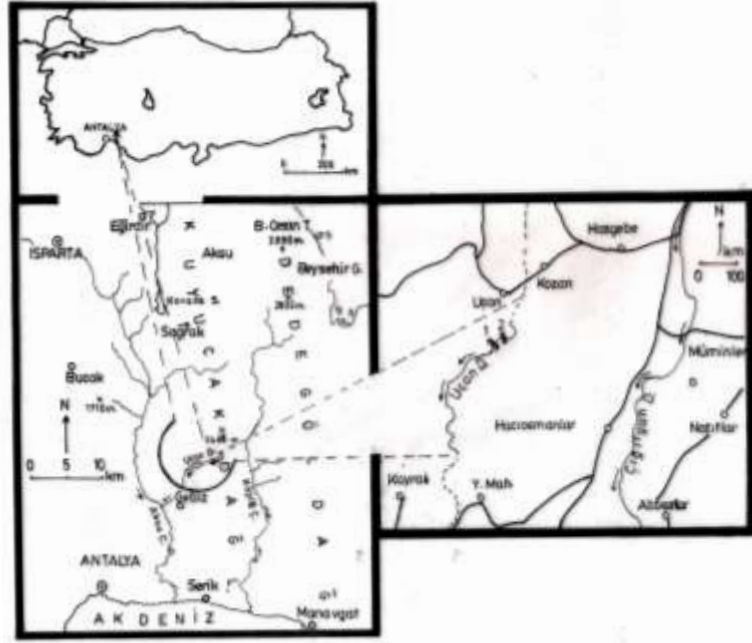
***Fotoğraf -1** Uçansu Çağlayanlarının bulunduğu yerde hiç bir konaklama tesisi yoktur. Şu anda Aşağı Uçansu Çağlayanı'nda özel bir işletmeciye ait lokanta ve kafeterya hizmeti veren ahşaptan yapılmış bir tesis bulunmaktadır. Fotoğrafta bu iptidai tesisin bir bölümü görülmektedir*

2- ARAŞTIRMA SAHASININ YERİ VE SINIRLARI

Uçansu çağlayanları, yurdumuzun güney batısında, Akdeniz Bölgesinin, Antalya Bölümü'nde yer almaktadır. Bu çağlayanlar, tam olarak Antalya ili Serik ilçesi Gebiz beldesi Kozan köyü sınırları içerisinde yer alır (Şekil 1).

Çağlayanlar Antalya il merkezine 57 km, Serik ilçe merkezine 54 km uzaklıktadır. Ulaşım Akçapınar köyüne kadar asfalt yolla yaz ve kış aylarında mümkündür. Akçapınar köyünden sonraki 10 km'lik kısımda yol dere yataklarından geçtiği ve stabilize olduğu için bu bölümlerde kış aylarında ulaşım güçlüklerle yapılır (Fotoğraf-2). Çağlayanlara ulaşım ancak özel imkânlarla mümkündür. Yolun dar olması ve alt yapısının olmaması ayrı bir sorundur. Öyle görünüyor ki, Akçapınar köyünden sonra yeni yapılmakta olan yol tamamlandığında ulaşım sorunu çözülecektir.

UÇANSU ÇAĞLAYANLARI (GEBİZ – ANTALYA)

Şekil-1 Çalışma Sahasının Lokasyon Haritası

Fotoğraf-2
Uçansu çağlayanlarına ulaşım Akçapınar köyüne kadar asfalt yolla yaz ve kış aylarında mümkündür. Akçapınar köyünden sonraki 10 km'lik kısımda yol dere yataklarından geçtiği ve stabilize olduğu için bu bölümlerde kış aylarında ulaşım güçlüğüle yapılır. Fotoğrafta Akçapınar Köyünden sonraki stabilize yolun bir bölümü görülmektedir.

3 – FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

3.1 –Araştırma Sahasının Yapısal Özellikleri

Uçansu Çağlayanları ve yakın çevresinde çok karmaşık bir yapısal durum söz konusudur. Çağlayanların oluştuğu saha ve yakın çevresinde çoğunlukla Mezozoik ve Tersiyer yaşlı oluşuklar hakim görünmektedir. Saha konu ile ilgili birçok araştırmacı tarafından oldukça ayrıntılı bir şekilde çalışılmıştır.

Araştırma sahası ve yakın çevresinde dikkati çeken başlıca birimler, Kırkdirek, Keçili, Yeniceboğazıdere, Küçükköy, Eskiköy, Yenimahalle formasyonları ile Gebiz Kireçtaşı, Belkıs Konglomerası ve Kuaterner yaşlı alüvyonlardır. (Şenel–1997: J–11- K–11).

Uçansu Çağlayanları Kalsitürbidit, çört, radyolarit, şeyl, vb. türlerinden oluşan bir formasyon üzerinde meydana gelmiştir. Bu formasyon Poisson(1977) tarafından adlandırılmıştır. Bu alanda yer alan birimler yanal ve düşey yönde girik ince, orta, kalın tabakalı, gri, bej, krem, yeşil, kırmızı, açık kahve vb. renklerde radyolarit, çört, şeyl, kalkerlerenit, mikrit ve çörtlü mikritlerden oluşmaktadır.

Alanda ve yakın çevresinde yer yer oolit ve pellet içeren kalkerenit ve kalsiürbiditlere sıkça rastlanmaktadır. Araştırma sahasında Kırkdirek formasyonu ile kontakt halinde bulunan birim Uçan Çağlayanlarının oluştuğu topografyada hakim formasyon Yenice boğazi dere formasyonudur (Şenel- J–11: 10).

Uçansu Çağlayanları Havutlu Deresi ve Bal Deresi'nin birleşmesinden oluşan Uçan Derenin bir eğim kırıklığını takiben akması neticesinde meydana gelmiştir.

3.2 – UÇAN ÇAĞLAYANI:

Bir akarsuyun yatağı boyunca, tabakaların direnciyle ters orantılı olarak meydana gelen, derine aşındırma, fay ve fleksür basamakları, çökme vb gibi bir nedenle oluşmuş eğim kırıklığından akarsuyun birden bire düştüğü yerlere çağlayan/çavlan denir. Akarsu bu eğim kırıklığından yana doğru dağılmış halde tek tek düşebildiği gibi toplu olarak tek bir yerden de düşüş yapabilir(İzbrak–1990: 159).

Bir akarsuyun eğim kırıklığından arka arkaya basamaklar halinde düşmesi durumu da görülebilir. Bu şekildeki çağlayanlara kaskat denir

(Sanır–2000: 235). Oluşan fiziki şekillerle suyun düştüğü irtifa farkının az veya çok oluşu, dökülen su miktarının az veya fazla oluşuna göre çağlayan veya çavlan gibi değişik isimlerle adlandırılırlar (Doğanay–2001:345). Ülkemizin Topografik, hidrografik ve klimatik özellikleri dikkate alındığında çağlayan ve çavlanların çokça oluşabileceği şartların fazlasıyla bulunduğu görülmektedir (İzbırak–1990: 159).

Her hangi bir çağlayanın dört temel şekil elemanı vardır:

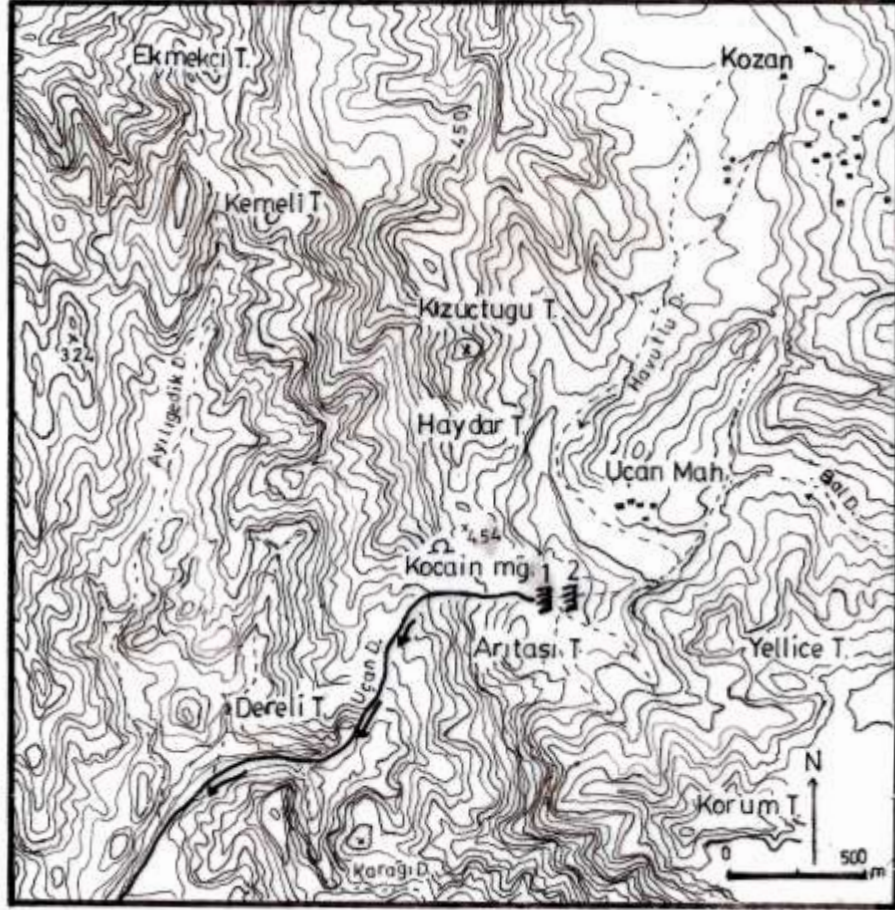
- Eğim kesintisi yüzeyi veya taraça düzlüğü,
- Eğim kırıklığı,
- Dev kazanı,
- Dev kazanı içerisinde oluşan göl

Eğer akarsu bir falezden denize veya göle ulaşıyorsa o zaman dev kazanı çanağı ve dev kazanı gölü oluşumundan söz edilemez.

Uçan Çağlayanlarının bulunduğu saha, ülkemizde karst topografyasının ve karstik şekillerin en güzel örneklerinin geliştiği alana denk gelmektedir. Bu saha da eğim değerleri kısa mesafelerde 15 derece ile 80 derece arasında değişmektedir. Bu durumda da ortaya engebeli bir topografya çıkmaktadır.

Bu bölgede çağlayanlar, Batı Toroslar'ın eteklerinde kalırlar. Araştırmaya konu olan çağlayanların bulunduğu sahanın yükseltisi yaklaşık 400 m'dir. Yükselti sahanın kuzeyine ve doğusuna doğru sürekli artar. Bölgenin en önemli yükseltisi çağlayanların kuzeydoğusunda bulunan Bodrum Kaya'dır(930 m). Bodrum Kaya'nın güneybatısında bulunan Uçan Mahallesi (400–450 m) bir dağ içi ovasına kurulmuştur. Çağlayanlar, Kocain tepesi ve Mağarası(464m.) ile Arıtışı tepesi(371m.) arasında kalır. Çağlayanlardan sonra, güneye doğru yükselti sürekli azalır. Yükseltinin azalması ve akarsuların taşıdığı alüvyonlar nedeni ile çağlayanların güneyinde küçük yer yer ovalar oluşmuştur (Şekil–2).

Uçansu Çağlayanlarını oluşturan Uçan Dere Bodrum Kaya'nın (930m) eteklerinden doğar ve Uçan mahallesinin güneyinde yeni kollarla birleşir. Uçan Deresi (adını Uçan Şelalesi'nden alır) Yukarı Uçansu Çağlayanı'nı oluşturan eğim kırıklığının başında 2-2.5 m. yükseklikten aşağı dökülür, dökülme yerinde 1m. derinliğinde ufak çaplı bir gölet oluşmuştur. Dev kazanından çıkan sular 70m'lik eğim kırıklığından aşağıya dökülür. Burası Yukarı Uçansu Çağlayanı'dır (Şekil–2).

Şekil-2 Uçansu Çağlayanları ve çevresinin topografya haritası.

Dökülme yerinde 20 m. genişliğinde 6m. boyunda 2.5m. derinliğinde bir dev kazanı oluşmuştur. İlk eğim kırıklığında yukarıdaki dökülme yüzeyi 2-2,5m. civarındayken, dev kazanı göletinin hemen üstünde 20m. kadardır. Çağlayan, kalker bir kütlede dökülmektedir ve çağlayanın dökülme yerinin ortasından büyük bir kaya bloğu kopmuş, kopma yerinde çeşitli bitki türleri tutunmuştur. Dökülme yerleri, beyaz ve gri kireçtaşları ve yosunlar ile kaplanmış bazı yerlerde irili ufaklı sarkıtlar oluşmuştur (Foto- 3)

UÇANSU ÇAĞLAYANLARI (GEBİZ – ANTALYA)

Fotoğraf-3 Yukarı Uçansu Çağlayanı. Bu çağlayanın dökülme yerinde 20 m. genişliğinde 6 m boyunda 2,5 m derinliğinde bir dev kazanı oluşmuştur. Yukarıdaki dökülme yüzeyi 2 m civarındayken, dev kazanı göletinin hemen üstünde 20 m kadardır. Çağlayan, kalker bir kütleden döküldüğü için çağlayanın dökülme yerinin ortasından büyük bir kaya bloğu kopmuş, kopma yerinde çeşitli bitki türleri tutunmuştur.

Yukarı Uçansu çağlayanından sonra akışına devam eden Uçansu deresi 800 m kadar W'da Aşağı Uçansu çağlayanı'nı oluşturur (Şekil-1-2). Aşağı Uçansu Çağlayanı 51.5m. den dökülür. Dökülme yerinde 18m. eninde 10m. boyunda, 3-4m. derinliğinde bir dev kazanı göleti oluşmuştur (Fotoğraf-4). Aşağı Uçansu çağlayanı'nda da Yukarı Uçansu Çağlayanı'nda olduğu gibi suyun dökülme yüzeyinde kopmalar meydana gelmiştir. Dökülme yüzeyi yosunlar, sarkıtlar ve çeşitli bitkilerle kaplanmıştır. Bitkilerin kurumuş olan kısımları kireçtaşları ile kaplanarak ilginç görüntüler sunmaktadır. Çağlayanın üçgeni andıran dökülme yüzeyi de enteresan görünmektedir (Fotoğraf-5).

Fotoğraf-4 Yukarı Uçansu Çağlayanı göleti 20 m. genişliğinde 6 m boyunda 2,5 m derinliğindedir.

Fotoğraf-5 Aşağı Uçansu Çağlayanı genel görünümü. Aşağı Uçansu Çağlayanı 51.5 m den dökülür. Dökülme yerinde 18 m eninde 10 m boyunda, 3-4 m derinliğinde bir dev kazanı göleti oluşmuştur.

3.3 – Klimatik Ve Hidrografik Özellikler:

Uçan Çağlayanlarının yörenin iklim ve hidrografik özellikleri ile yakın alakası bulunmaktadır zira bu çağlayanların yıl içerisinde taşıdığı su miktarı, akım özellikleri gibi birçok konu doğrudan bu sahanın iklimatik ve hidrografik özellikleri ile alakalıdır.

Akdeniz Bölgesinde bulunan araştırma sahasında doğal olarak tipik bir Akdeniz iklimi hüküm sürmektedir. Bu iklim tipinin genel özelliği, kışları yağışlı ve serin, yazları sıcak ve oldukça kurak geçmesidir. Bu iklim şartlarının hüküm sürdüğü araştırma sahasında genel olarak kurak devre Haziran-Eylül, nemli devre ise Ekim-Mayıs arasındadır. Ortalama yıllık yağış (1057mm) ve nispi nem (%64) yüksektir. Yılda en çok ortalama yağış 255.8mm. ile Ocak ayına isabet eder. Ortalama yıllık buharlaşma yüksektir. En düşük buharlaşma ocak ayında, en yüksek buharlaşma ise Temmuz ayında gerçekleşir (Tablo-1).

Antalya meteoroloji istasyonunun 41 yıllık rasat sonuçlarına göre yıllık sıcaklık ortalaması 18,4°C dir. Ancak Uçansu Çağlayanlarının bulunduğu saha Aksu Çayı'nın denize ulaştığı noktadan 38km uzaklıkta ve ölçüm istasyonundan yaklaşık 350m. yüksekte bulunduğu için ortalama sıcaklığı biraz daha düşüktür. 21 yıllık rasat süresince tespit edilen yıllık en düşük ortalama sıcaklıklar Ocak'ta 5,1°C, ve Şubat'ta 5,2°C dir. En yüksek ortalama sıcaklıklar ise Temmuz ve Ağustos'ta 34.3°C dir. Donlu günlerin sayısı çok azdır. (Ortalama 1–2 gündür.) Don olayı Aralık ayının başında başlar. Uçan Deresi de karstik bölgenin diğer küçük akarsuları gibi yazın çekik, kışın kabarık olur. Bu iklim bölgelerinde yaz aylarının yağışsız geçmesi, fazla buharlaşma ve sızmaların da etkisiyle akarsular cılızlaşarak kuruma noktasına gelir. Sadece kaynaklarla beslenen dereler ve çaylar iyice kurumaktan kurtulur. Akarsuların bu çekilmiş durumu Eylül'de de sürer, hatta minimum değerler belirir. Yağmurlu Akdeniz rejimi özelliği gösteren bu akarsular, ancak yağışlı mevsim olan kışın kabarır.

Tablo- 1 Antalya'nın bazı yıllara ait seçilmiş meteorolojik verileri

İstasyonun Çalışma Süresi	1980	-												
	2000													
Enlem – Boylam	36.42 N - 30.44 E													
Yükseklik	51 m													
Meteorolojik Elemanlar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıl. Ort.	
Ortalama Sıcaklık (°C)	9,2	9,6	11,7	15,6	20,1	25,1	28,2	27,8	24,3	19,4	14	10,8	18	
Ort. Maksimum Sıcaklık (°C)	14,9	15,1	17,4	21,3	25,7	31,1	34,3	34,3	31,4	26,8	20,6	16,4	24,1	
Ort. Minimum Sıcaklık (°C)	5,1	5,2	6,8	10,3	14,3	18,9	22	21,8	18,5	14,4	9,7	6,8	12,8	
Maksimum Sıcaklık (°C)	21,6	22,8	28,2	31,8	37,6	41	45	43,3	41,2	37,7	33	23,4	45	
Minimum Sıcaklık (°C)	-2	-3	-1,6	1,4	6,7	11,1	14,8	16,5	10,6	5,9	0,8	-1,9	-3	
Ortalama Buharlaşma (mm)	73,5	79,2	106,3	130,8	177,5	250,3	287,1	264,8	210,3	149,4	89,5	67,6	1886,3	
Günlük En Çok Buharlaşma (mm)	13,9	11,8	13,6	15	20,7	23	23	20,4	17	18,4	13,4	11,6	23	
Ort. Bağıl Nem (%)	66	64	67	69	66	58	56	60	60	60	65	68	63	
Ort. Bulutlu Günler Sayısı (2-8)	15,3	14,7	17,9	19,7	20,1	11,5	8,1	8	7,1	13,1	15,5	16,3	167,3	
Ort. Kapalı Günler Sayısı (8,1-10)	5,9	5,1	4,5	2,8	1,5	0,1				1,5	3,6	5,8	30,8	
Ort. Sisli Günler	0,1		0,4	0,4	0,8	0,9	0,8	0,5	0,1	0,1	0,1	0,3	4,5	
Ortalama Toplam Yağış Miktarı (mm)	195,5	138,8	117,1	52,8	29,9	9,2	2,9	6,3	12,9	77,4	179,4	241,3	1063,5	
Günlük Maksimum Yağış Miktarı (mm)	180,6	111,9	139,2	77,1	56,7	43,2	12,8	27,8	52,2	167,8	220,2	228,6	228,6	

Uçansu Çağlayanları Havutlu Deresi ve Bal Deresi'nin birleşmesinden oluşan Uçan Deresinin eğim kırıklığını takiben akması sonucu oluşur. Uçan Deresi ayrıca Uçan Mahallesi yakınlarındaki karstik bir kaynakla da beslenir. Uçan Deresi bütün kaynaklarını Kozan Köyü sınırları içinden alır. Çağlayanlardan sonra Uçan Deresine, Toptaşı Deresi, Karağı Dere, Ayılıgedik Deresi, Bademli Deresi gibi birçok dere katılır. Birçok dereyi bünyesinde toplamasına rağmen Uçan dere'nin suları da yaz mevsiminde çok azalır hatta yaz mevsiminin çok kurak geçtiği yıllarda kuruduğu da görülmektedir. Şüphesiz bu durumun iklim ile ilgili olduğu kadar yağış rejimi ve litolojik yapı ile de ilgisi bulunmaktadır.

Kış mevsiminde ise Uçansu çağlayanlarının görüntüsü

mükemmeldir. Çağlayanların sesi yüzlerce metre uzaktan duyulabilir. Bu durum çağlayanlardan dökülen su miktarının artması ile ilgilidir. Uçan Deresi, Gebiz beldesinin kuzeybatısında, Çığırğan Çayı'na karışır. Çığırğan çayı da Gebiz beldesinin batısında Aksu çayına karışır. Bölgedeki derelerin kış aylarında fazla su taşıması ulaşımı güçleştirir. Özellikle çağlayanların bulunduğu sahaya kış aylarında ulaşım adeta imkânsız hale gelmektedir.

3.4 – Doğal Bitki Örtüsü:

Uçan Çağlayanlarının bulunduğu saha tipik Akdeniz iklimi etkisinde olduğundan sahanın vejetatif özellikleri de buna uygun olarak gelişmiştir.

Araştırma sahasında yer alan bitki toplulukları ve türleri bu sahanın turistik potansiyelinin geliştirilmesinde şüphesiz önemli bir rol üstlenecektir. Zira bu sahanın rekreasyon alanı olarak değerlendirileceği düşünülürse bu bitki toplulukları turistler için bir çok açıdan önem kazanacaklardır. Bu nedenle sahada yapılacak düzenlemelerde şüphesiz bitki toplulukları ve türleri de dikkate alınmalıdır. Bu nedenle yapılacak dinlenme alanları ve gezi parkurlarında mevcut bitkilerin önemi daha da artacaktır.

Bölgenin karakteristik bitki örtüsü maki ve kızılçam (*Pinus brutia*)dır. Maki formasyonu içinde yer alan ağaçcıkların başlıcaları defne (*Laurus nobilis*) sandal (*Arbutus andrachne*), akçakesme (*Phillyrea latifolia*), kermez meşesi (*Quercus coccifera*), yabani zeytin (*Olea europea*), keçi boynuzu (*Ceratonia siliqua*), koca yemiş (*Arbutus unedo*), sakız (*Pistacia lentiscus*), tespih (*Styrax officinalis*) koca yemiş (*Arbutus unedo*), sarmaşık (*Hedera helix*)'tir. Taban suyunun yüzeye yakın olduğu yerlerde zakkum (*Nerium oleander*), mersin (*Myrtus communis*), dere yatağı boyunca akkavak (*Populus alba*) ve çınar (*Platanus orientalis*) ağaçları topluluk oluşturur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Uçansu çağlayanları, yurdumuzun güney batısında, Akdeniz Bölgesinin, Antalya Bölümü'nde yer almaktadır. Bu çağlayanlar, tam olarak Antalya ili Serik ilçesi Gebiz beldesi Kozan köyü sınırları

içerisinde yer alır.

Mesozoik yaşlı birimler üzerinde gelişmiş bulunan çağlayanlar metinde söz edildiği üzere dere yatağındaki eğim kırıklıklarında meydana gelmiştir.

Karstik bir kaynakla da beslenen Uçan Deresinin yatağı üzerindeki eğim kırıklıklarında biri 70 m. den bir diğeri de 51.5 m. den dökülen iki adet çağlayan meydana gelmiştir. Uçan dere'nin suları da yaz mevsiminde çok azalması ve hatta yaz mevsiminin çok kurak geçtiği yıllarda kuruduğu da görülmektedir. Bu durumda Uçan Çağlayanlarının da yaz mevsimlerinde ve yağışlı döneme kadar akışına son verdiği görülmektedir.

Bu Çağlayanların yaz mevsiminde suyunun azalması ve hatta kurumaması için bir takım tedbirler alınmalıdır. Uçan Deresinde yapılan sulama işleminin kontrol altına alınması, dere yatağının ıslah edilmesi gibi tedbirlerle suyun en azından belli ölçülerde akışını sağlamak için ilk etapta alınacak tedbirlerden sayılabilir.

Ülkemizin önemli gelir kaynaklarından olan turizm faaliyetleri içerisinde böylesi yeni alanların ortaya çıkartılması son derece önemlidir. Ancak burada sözü edilen alanların öncelikle coğrafi özellikleri ile araştırılarak özelliklerinin ortaya çıkartılması ve buradan elde edilecek sonuçlar neticesinde bir hareket planı yapılmasının daha doğru olacağı kanaatindeyiz. Zira hazırlıksız ve amatörce yapılan faaliyetlerin doğal alanlara ve doğal oluşumlara faydadan çok zarar getirdiğini birçok yerde değişik örnekleriyle görmek mümkün olmuştur.

KAYNAKÇA

Atalay, İ., (2001), Genel Fiziki Coğrafya, Ege Üniv. Basımevi, Bornova-İzmir.

Atayeter, Y., (2005), Aksu Çayı Havzasının Jeomorfolojisi, Fakülte Kitapevi, Isparta.

Aygen, T., (1987), Şelaleler. İlgi (Dergisi), Yıl:21, No:50, s.1-9, İstanbul.

- Aylar, F, Çoban, A., (2004), Baraklı Çağlayanı (Taşova-Amasya), G.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, c. 24, sayı 3, s.365–381, Ankara.
- Ceylan, M.A., (2000), Güney Çağlayanının Rekreatif Önemi, Doğu Coğrafya Dergisi, V: 3, S: 61-76, Erzurum.
- Doğanay, H., (2001), Türkiye Turizm Coğrafyası, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Doğanay, H, (1990), Turistik Potansiyeli Yönünden Gürlevik Çağlayanı, Atatürk Üniv. Fen Edeb. Fak. Araştırma Dergisi, S.8, S: 147-161, Erzurum.
- Doğanay, H, (1994), Tortum (Uzundere) Çağlayanı Ve Turistik Potansiyeli (Coğrafi Bir Tanıtım), Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı, s.76, 92, Ankara.
- Doğanay, H., (2000), Türkiye De Az Tanınan Üç Doğa Harikası: Tomara, Sırakayalar Ve Muradiye Çağlayanları, Doğu Coğrafya Dergisi, v:3, s:1-24, Erzurum.
- Doğanay, H, Zaman, S., (2001), Kurşunlu Ve Düden Çağlayanları: Coğrafi Bir Tanıtım, Doğu Coğrafya Dergisi, V:7, N: 5, S: 1-34, Konya.
- Erinç, S., (1971), Jeomorfoloji-II, İstanbul Üniv. Yay., No:1628, Coğrafya Enst Yay. No: 21. İstanbul.
- Güldalı, N., (1971), Karstik Araştırmaların Türkiye İçin Önemi. Jeomorfoloji Dergisi, s:3, s: 54-61, Ankara.
- İzbırak, R., (1992), Coğrafi Terimler Sözlüğü, Meb Öğretmen Kitapları Yay. No. 157, İstanbul.
- İzbırak, R., (1989), Yerbilimi Bilgileri, Meb Öğretmen Kitapları Yay. No.158, İstanbul.
- İzbırak, R., (1990), Sular Coğrafyası, Meb Öğretmen Kitapları Yay. No.159, İstanbul.
- Sanır, F., (2000), Coğrafya Terimleri Sözlüğü, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Saraçoğlu, H., (1990), Bitki Örtüsü, Akarsular Ve Göller., M.E. B. Yay. Öğretmen Kitapları Dizisi: 177, İstanbul.

Şenel, M.,(1997), Türkiye Jeoloji Haritaları(1/100.000 Ölçekli), J-11, K-11, Ankara.

Uzun, S., Uzun, A., Yılmaz, C., Zeybek, H. İ. (2005), Erfelek Çağlayanları., Doğu Coğrafya Dergisi s: 14, 331–348. Erzurum.